

Retour Calypso

Matthijs Eijgelshoven

Retour Calypso

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 3402 3

© 2016 Matthijs Eijgelshoven

Omslagontwerp en -illustratie Bloemendaal & Dekkers

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

In mijn vroegste herinnering duwt mijn moeder me in een buggy over het asfalt, tegenover het restaurant, langs de zee. Een eind verder zet ze de buggy aan de kant van de weg, met mijn gezicht naar het water, en knielt naast me neer. Ze zegt: 'Leun eens voorover.'

5

We laten onze hoofden hangen en bewegen ze zacht heen en weer, zodat de wind door onze haren en over de huid in onze nek strijkt. 'Zo voelt vrijheid,' zegt ze.

Ik moet dat er later bij verzonnen hebben, dat ze dat zei, ik was twee en kende het woord vrijheid helemaal niet. In werkelijkheid bestaat mijn herinnering alleen uit beelden, hoe de wind voelde en hoe de zee rook, kan ik niet terughalen. Gek genoeg werkt het andersom wel, toen ik gisteren aan de waterkant stond met een tas boodschappen in mijn hand, en het zout in de bries proefde, kwam deze herinnering naar boven.

Er is nog een beeld van die dag. Halverwege de heuvel loopt de buggy vast in het zand. Mijn moeder duwt een paar keer tegen de handvatten, maar de wielen blijven steken. Ze

geeft een flinke zet en ik schuif naar voren. Dankzij het riempje om mijn buik, val ik er niet uit. Mijn moeder zucht en loopt de heuvel af, de buggy voorzichtig met zich meetrekend, terug naar het restaurant.

6 Gisteravond heb ik mijn vader aan de telefoon verteld over deze herinnering. Hij zegt dat mijn moeder nooit met mij in de buggy ging wandelen en dat ik er überhaupt maar een paar keer in heb gezeten, omdat ik meestal zelf liep of we met de auto gingen. En als ik er wel in zat, duwde hij. Misschien was hij gewoon niet thuis, die ochtend of middag dat zij met me ging wandelen.

Hoe dan ook vind ik het raar dat mijn eerste herinnering er een aan mijn moeder is, en niet aan hem. Het doet me denken aan iets wat ik ooit gelezen of gehoord heb, dat de meeste baby's eerder papa dan mama zeggen, omdat ze hun vader veel minder vaak zien en voelen dat ze meer hun best moeten doen om hem aan zich te binden. Waarschijnlijk is de waarheid veel eenvoudiger, kunnen babymondjes gewoon eerder pa voortbrengen dan ma.

Het voelt onwerkelijk hoe ik Gozo op rijd. Bij de oude veerboot kwam je via de laadklep gelijkvloers op de wal uit, nu zweef ik boven het eiland op de nieuwe afrit van het bovenste autodek naar de kade. Ik sta vrijwel stil, ingeklemd tussen de andere auto's, en het is alsof ik alles nog zou kunnen vermijden, zoals je je tenen kunt terugtrekken wanneer je het water in het zwembad te koud vindt. Maar ik kan niet terug, ik kan alleen mee met de voortkruipende rij.

7

Beneden duurt het lang voordat alle verkeer zijn weg heeft gevonden het eiland op. Ik vraag me af wat het zegt over de vooruitgangdrang van mensen, dat ze een nieuwe terminal voor de veerboot hebben aangelegd, ruim, licht en modern vormgegeven, en dat ze ondertussen nog geen spade in de grond hebben gestoken om de oude toegangsweg naar de haven breder te maken. Sinds deze eilanden onderdeel zijn van de Europese Unie wordt er veel gebouwd, maar niemand lijkt te weten hoe je de toekomst kunt laten aansluiten op het verleden.

Ik neem de oude weg de heuvel op. Behalve het gebouw voor de veerboot en de nieuwe op- en afrit, is er in tien jaar niks veranderd aan het uitzicht, alles is nog net als op de dag dat ik vertrok, dezelfde dobberende plezierjachten die me vlinders in mijn buik gaven en hetzelfde donkerblauwe water, waarvan het me pas na jaren is gelukt om het te schilderen zonder dat het vlak werd. Als we hier vroeger reden op weg naar huis, na een uitstapje naar Malta, staarde ik vanaf de achterbank verlangend over zee. Wat er op mij drukte, heb ik nooit onder woorden kunnen brengen. Er waren dagen dat ik huilde achter in de auto, en dat mijn ouders me probeerden te troosten, eerst geduldig, maar al snel geïrriteerd, vooral mijn moeder, omdat ze geen idee hadden wat er met me aan de hand was. Het ging thuis vanzelf voorbij, ik at langzaam en zwigend mijn avondeten op, ging slapen en wanneer ik wakker werd, was het een ochtend als alle andere.

Het is nog een halfuur rijden naar het restaurant, en ik zie er- tegen op om straks het portier open te doen en uit mijn auto te stappen. De hele weg heb ik de airco aangehad, behalve op de boot, waar ik de motor uit moest zetten. Ook toen heb ik het raam niet geopend en ben ik niet uitgestapt, zodat mijn auto nog steeds gevuld is met de lucht uit mijn eigen straat.

Victor zwaaide me uit vanaf de drempel. Hij leunde tegen de deurpost, wuifde en ging naar binnen voor ik de straat uit was. In het atelier had hij me sterkte gewenst en voor de vorm nog een keer gevraagd of hij echt niet mee hoefde. Ik gaf hem hetzelfde antwoord als gisteravond, dat hij beter thuis kon

blijven om te werken. Ik zei hem dat we geld moeten verdienen, het seizoen begint bijna en de wanden van de galerie moeten vol hangen voordat de toeristen komen. Wat ik niet tegen hem heb gezegd, is dat als hij meegaat, ik niets heb om naar terug te gaan.

Ik merk nu al, tijdens het rijden, dat de jaren op Malta worden weggevreten onder de wielen van mijn auto, afgescheurd als dagen van een kalender die achteruitloopt. Het is precies waar ik bang voor ben geweest, dat afstand een goed wapen is, maar tijd niet. Ik stap zo terug en wat ik aantref lijkt helderder geworden met de jaren, het beeld scherp en het geluid duidelijk, een verhaal met details maar zonder vorm.

9

Hun gezichten zoals ik ze voor het laatst heb gezien, naast elkaar. Het is middag. Ik zit te tekenen in de serre van het restaurant, op een groot vel, drie vrouwen, de drie gratiën in lange jurken, die ik nateken uit een van mijn moeders modebladen. Mijn concentratie wordt verstoord door gestommel op de trap. Ik kijk op en zie mijn moeder een grote koffer naar beneden slepen. Halverwege de serre, op weg naar de deur, krijgt ze door dat ik er zit en draait ze zich naar me om. Het zonlicht valt door het glazen dak en werpt een korte schaduw aan haar voeten, van een vrouw met een koffer en een kleine jongen ernaast. Hun silhouet op de vloer maakt me intens verdrietig. Het kind heeft zijn hand in de hare. 'Dag, Daniël,' zeg ik, maar hij zegt niks, hij kijkt mij alleen verwachtingsvol aan.

Een vrachtwagen haalt me in, dendert langs met een lege oplegger waarvan het uiteinde mijn kant op slingert. Van

schrik rijd ik bijna de berm in en ik trek aan het stuur om de auto op de weg te houden. Vanaf nu concentreer ik me alleen op het rijden en denk ik nergens meer aan.

Vanuit de auto zie ik al dat de kozijnen een schilderbeurt nodig hebben. Ik kan me maar moeilijk voorstellen dat mijn vader tien jaar lang niks heeft gedaan. Hij is altijd bezig geweest met dit restaurant, als er geen gasten waren, lapte hij de ramen, vlocht losgeraakte stukken rotan terug in de terrasstoelen, boende vlekken uit tafelkleden of vouwde servetten. Aan het begin van elk seizoen schilderde hij het uithangbord over, letter voor letter, ongeacht of het nodig was of niet. Ik heb er niet op gelet of hij dat dit jaar ook heeft gedaan, maar het zal iets zeggen over de staat waarin ik hem aantref.

11

Ik duw het portier van mijn auto open en stap uit. De laatste afstand tussen Gozo en mijzelf valt weg, ik ruik de zee, het door de wielen omgewoelde zand en de zoete verrotting van de bloeiende distels en bloemen op de heuvel. Ooit was het de geur van thuis, nu stoot hij me af en is het de wolk verbrande benzine die nog bij mijn uitlaat hangt waar ik me aan vastklamp, die ik opsnuif tot hij wegdrijft.

Ik steek het terras over en duw de klink omlaag. De deur is

op slot. Door het raam zie ik mijn vader zitten aan de ronde tafel, achter in het restaurant. Hij moet mij gezien hebben, maar hij groet niet en maakt geen aanstalten om overeind te komen.

Boven de deur glanzen de letters. Hij heeft ze geschilderd, onder de 's' van Bistro hangt een zakker, helemaal tot aan de onderkant van het bord. Hij is altijd erg precies geweest en ik weet niet wat ik hiervan moet denken, of ik deze letters moet zien als een bemoedigend teken, of als een waarschuwing.

12 De poort naar de binnenplaats is niet afgesloten. Ik stap het achtererf op, een functioneel stuk beton met in het midden een kleine boom en verder kratten en afvalcontainers, zoals je ze vindt achter alle restaurants. Een van de eerste dingen die ik zie, is de tuinhark, die naast de poort rechtop tegen de muur staat. Ik pak de steel vast en knijp er stevig in, om me ervan te vergewissen dat het inderdaad dezelfde hark is. Onwillekeurig blijft mijn hand over het hout glijden. Het is droog en zacht geworden, bijna harig, als fluweel.

Vrijwel elke dag, in de ochtend of na de lunch, pakte mijn vader deze hark en trok hem door het zand, waar nu mijn auto staat. Hij werkte van de heuvel naar de weg. De eerste baan trok hij langs de muur van het plaatsje, de serrewand en het terras, tot aan het asfalt, en dan volgde baan na baan ernaast, steeds in dezelfde richting, tot hij bij de erfgrans kwam. Daniël en ik liepen voorovergebogen langs de rand van de weg en verzamelden de papiertjes en kroonkurken die hij onze kant op harkte.

Wanneer we alles hadden opgeraapt, brachten we het naar

de container achter op het plaatsje. Daarvoor moesten we over het vers geharkte zand lopen. Ik probeerde de strakke lijnen zo lang mogelijk intact te laten en nam zo groot mogelijke stappen. Mijn vader slofte er als een luie giraf doorheen, alsof hij niet net al die moeite had gedaan en Daniël, die rende meteen terug naar de poort, het zand opstuivend achter zijn voeten, zich al verheugend op de volgende dag, wanneer hij ons weer mocht helpen. Als ik vanuit de poort naar de weg keek, zag ik alleen zijn voetstapjes en dan loste de weerstand die ik had gevoeld tegen het overhoophalen van onze net aangebrachte orde meteen op, alsof Daniëls vreugde in mijn borst terecht was gekomen, als een ziekte waarvan de symptomen zich na besmetting direct openbaren.

13

Ik geef de hark een duw en hij valt om, met zijn steel op het beton. Hij ziet er gevaarlijk uit, met zijn scherpe punten naar boven. Ik ga op mijn knieën zitten en draai hem met twee handen om, zodat de punten naar beneden wijzen en hij niemand kwaad kan doen. Dan ga ik door de achterdeur naar binnen.

‘Dag, Alfred.’ Ik buk me en kus mijn vader op zijn voorhoofd. Hoe gaat het? wil ik vragen, een automatisme, maar het is een stomme vraag.

‘Heb je geen koffer?’

‘Die ligt nog in de auto.’

‘Je kamer is schoon, maar je moet zelf het bed opmaken. Lakens liggen in mijn kast.’

Ik ga zitten. Onze handen liggen als dode muizen op de ta-

fel. Het is donker hierbinnen en de wanden in deze hoek bij de trap zijn behangen met zeegezichten die ik heb geschilderd in mijn tienerjaren. De meeste zijn onhandig, met kleuren die net geen effect hebben, of te ambitieus, waardoor ze in gepriegel zijn ontaard. Ik word er nijdig van. 'Je moet die dingen weghalen.'

'Ik vind ze mooi.'

'Morgen maak ik wat nieuws voor je. Kun je dat ophangen.'

14 Hij zit te mokken en ik laat het voorbijgaan. Hij heeft onze tijd met zijn tweeën ingelijst, zoals ik met de zee heb gedaan op die doeken. Ik leg mijn hand op de zijne. Een tijdlang zitten we zo, zonder te spreken. Twee schilderijen ontdek ik uiteindelijk waar ik met enige toegeeflijkheid naar kan kijken. Ik herken mijn talent erin. Dat heb ik wel geleerd door de jaren heen, om te zien wat goed is en wat niet.

'Wil je koffie?'

'Nee.' Hij trekt zijn hand weg en legt hem in zijn schoot. 'Daar word ik misselijk van. Doe maar thee.'

Ik herinner me een ochtend aan het ontbijt. Ik ben zes jaar oud en we zitten aan de ronde tafel, naast de bar, allemaal op onze vaste plek. Mijn vader zit met zijn gezicht naar de deur van de serre, waar hij altijd is blijven zitten, klaar om in beweging te komen als er een klant over de drempel stapt. Mijn moeder zit met haar rug naar het restaurant en smeert brood voor mij, met ham en jam en soms met koud vlees, in plakken gesneden resten van de avond ervoor. Dat vind ik het lekkerste beleg. Ik zit tussen ze in.

‘Je ziet er altijd zo mooi uit, mama.’

‘Het is lief dat je dat zegt.’

‘Je lijkt op die mooie vrouw op tv, die altijd vertelt wat er komt.’

Mijn moeder lacht flauwtjes om mijn compliment, maar mijn vader wordt enthousiast.

‘Jouw mama heeft in een film gespeeld.’

Mijn moeder legt een stuk brood met jam op mijn bord.

‘Kom, Suzy, eet eens op,’ zegt ze tegen mij.

'Een film op televisie?'

'Nee, in de bioscoop, een echte film.'

Ik ben nog nooit in een bioscoop geweest. 'Waar speelt ze dan mee?'

Mijn vader lacht. 'Kom maar kijken,' zegt hij en hij staat op. 'Op de video.'

Ik laat de rest van mijn brood liggen en ga hem achterna.

'Ze moet zo naar school,' zegt mijn moeder nog, maar mijn vader is al halverwege de trap en trouwens, wij weten ook wel dat ik naar school moet.

16 Op hun slaapkamer duwt mijn vader een band in de videorecorder en spoelt hem naar het goede punt.

Ik zie mijn moeder langs de zee wandelen en ben wat teleurgesteld, want ze loopt alleen maar en het is heel snel voorbij. 'Is het al klaar, papa?'

'Ja, het is niet zo lang. Maar het is wel een echte film, die heel veel mensen hebben gezien.'

'Je zei dat ze speelde, maar ze speelt helemaal niet.'

'Hoe bedoel je?'

'Ze loopt alleen maar.'

'Ik bedoel grottemensenspelen. Dan speel je dat je iemand anders bent. Jouw moeder speelt daar een mevrouw die in Frankrijk woont.'

'Waar is Frankrijk, papa?'

'Kom, ik breng je naar school.'

De weg naar school loopt in een lus helemaal om de landtong heen en samen snijden we een stuk af, achter de huizen

langs, zoals elke ochtend. Mijn vader houdt mijn hand vast. De mijne zijn altijd koud. Soms, als ik teken, moet ik het potlood neerleggen en mijn handen tussen mijn benen klemmen om ze weer soepel te krijgen. Als hij dat ziet, stuurt hij me naar buiten om de heuvel een paar keer op en af te rennen. Laatst heeft hij een springtouw voor me gekocht, maar ik ben niet zo goed in touwtjespringen. Mijn vriendinnetje Alessandra wel, die heeft een hele middag op het terras staan springen en laten zien wat ze allemaal kan, vooruit draaien, achteruit draaien, op één been, en nog meer dingen, waardoor ik helemaal niet meer met het springtouw wil spelen.

17

‘Kun je me dragen?’ vraag ik aan mijn vader. Zijn hand is zo lekker warm en ik wil die warmte tegen mijn hele lichaam voelen.

‘Je hebt benen en voeten. We lopen allebei zelf naar school.’

‘Ik heb het koud.’ Er staat een noordenwind en de bloes van mijn schooluniform is dun, maar we zijn nog niet in het seizoen dat het vest erbij aan mag. ‘Echt, papa, ik heb het koud.’

Hij glimlacht en tilt me op.

Ik sla mijn benen om zijn middel, mijn armen om zijn hals en leg mijn hoofd in zijn nek. Zo vergeet ik dat ik naar school ga, ik kijk naar het pad achter mijn vader en de lange schaduwen van huizen en ik wil dit tekenen, elke ochtend wil ik tekenen, maar ik moet in een bankje zitten en woorden lezen en als ik ’s middags vrij ben, is dit pad niet mooi meer omdat

de zon dan te hoog staat. Ik zou er verdrietig van kunnen worden, maar niet als mijn vader me draagt, daarvoor is het veel te fijn om in zijn armen te deinen, minutenlang.

18 Als ik op school aankom en hij me neerzet op het plein tussen de andere kinderen, is het alsof ik voor de tweede keer moet ontwaken. Dat duurt meestal tot ik de gang door ben en ons lokaal binnenloop. Dan laten we elkaar zien welke boekjes we aan het lezen zijn en wat we van huis hebben meegenomen en op dat moment begint de dag, die verder voor mij net zo is als voor iedereen. Alleen denk ik af en toe tussen de woorden door aan de schaduwen op het pad en de sterke armen van mijn vader.

Deze dag heb ik wat te vertellen. Ik stoot Alessandra aan tijdens het lezen en we leunen naar elkaar toe. 'Mijn mama is op onze televisie,' fluister ik.

'Dat kan helemaal niet.'

'Meisjes, we zijn stil aan het lezen.' Onze juf komt uit Engeland en heeft een lange vlecht van saai bruin haar. Zij zal nooit op televisie komen.

'Mijn mama is op tv omdat ze heel mooi is.'

'Mama's kunnen toch niet in de tv.'

'Ze speelt in een echte film. Grotemensenspeelt.'

'Suzanne.' De juf staat voor mijn tafeltje. Normaal is ze best lief, maar nu heeft ze haar handen in haar zij gezet en ik begrijp dat dat niet goed is. 'Jij komt naast me zitten.' Tegen haar bureau staat een tafeltje, en dit is de eerste keer dat ik daar moet zitten. Met mijn boek in mijn handen loop ik door de klas. Het is helemaal stil, iedereen ziet me lopen en ik kijk

alleen naar de grond. Het linoleum ruikt naar verse was en als ik me goed concentreer op die geur, lijkt hij los te komen van de omgeving. Ik snuif hem op en houd mijn adem in, zodat ik nergens anders meer aan denk.

Aan het tafeltje lukt het me niet om te lezen. De letters lijken ineens vreemde, kleine tekeningen van iemand die niet weet wat ze maakt, die misschien alleen de punt van haar potlood wilde testen. Ik houd mijn handen op mijn oren en staar naar het papier, totdat we de boekjes weg moeten leggen en gaan rekenen.

In de pauze mag ik niet naar buiten, ik moet wachten tot lunchtijd voordat ik mijn nieuws verder kan vertellen. Als de bel is gegaan en we naar buiten lopen, ren ik achter mijn vriendinnen aan, die al zonder op mij te wachten de gang in zijn gestapt. Zij hebben nooit aan dat tafeltje gezeten, maar het kan me niks schelen wat zij nu van me denken. Dat zal zo toch veranderen, als ze horen wat ik te vertellen heb.

19

Op het plein haal ik ze in, bij de boom, waar we wachten tot onze mama's ons komen halen voor de lunch. Alleen ik word elke dag door mijn papa gehaald.

Mijn moeders filmscène heb ik als meisje nog vaak in mijn hoofd afgespeeld. Eén shot van een halve minuut, waarin ze over een boulevard wandelt. De film is gemaakt door Martini, een vriend van mijn ouders, een paar jaar voor mijn geboorte. Ik ben vergeten wat de titel is, of waar hij over gaat. Iets vaags en Frans, zoals alles wat hij heeft gemaakt. De hele film heb ik maar een of twee keer gezien, hij is vrese-

lijk saai. Wel heb ik de band vaak naar het einde gespoeld, om mijn moeders naam te zien in de aftiteling. Lucinda Lalande. Zo heette ze, tot ze trouwde en Lucinda Koster werd.